

Zpráva o činnosti Státní technické knihovny Praha v roce 1994

Státní technická knihovna
1995

Dostupný z <http://www.nusl.cz/ntk/nusl-81436>

Dílo je chráněno podle autorského zákona č. 121/2000 Sb.

Tento dokument byl stažen z Národního úložiště šedé literatury (NUŠL).

Datum stažení: 27.04.2024

Další dokumenty můžete najít prostřednictvím vyhledávacího rozhraní nusl.cz.

Státní technická knihovna
110 01 Praha 1, Mariánské nám. 5, pošt.schr. 206

**ZPRÁVA O ČINNOSTI
STÁTNÍ TECHNICKÉ KNIHOVNY
V ROCE 1994**

Praha
únor 1995

O B S A H

1. ÚVOD	1
2. HLAVNÍ STATISTICKÉ UKAZATELE ČINNOSTI KNIHOVNY V ROCE 1994	4
3. TVORBA A VYUŽÍVÁNÍ FONDŮ STÁTNÍ TECHNICKÉ KNIHOVNY	5
3.1 Tvorba primárních fondů	5
3.1.1 Akvizice knih a časopisů	5
3.1.2 Akvizice firemní literatury	6
3.2 Zpracování fondů	7
3.2.1 Zpracování základního fondu knih a časopisů	7
3.2.2 Zpracování firemní literatury	8
3.3 Organizace a ochrana fondů	8
3.3.1 Revize fondů	8
3.3.2 Obsahová prověrka základního fondu	8
3.3.3 Obsahová prověrka firemní literatury	9
3.3.4 Kontrola duplicitních ČSN ve fondu STK	9
3.3.5 Reorganizace fondů a skladů	9
3.3.6 Vazba	10
3.3.7 Mikrofišování časopisů	10
3.4 Služby	10
3.4.1 Výpůjční služby z knižních a časopiseckých fondů a mikromédií	10
3.4.2 Využívání primárního fondu firemní literatury	10
3.4.3 Výstavy	11
3.5 Tvorba a využívání sekundárních fondů	11
3.5.1 Bibliografie a bibliografické báze dat	11
3.5.2 Evidence speciálních dokumentů	12
3.5.3 Rešerše	12
3.6 Publikační a propagační činnost	13
4. SPOLUPRÁCE S KNIHOVNAMI A INFORMAČNÍMI SYSTÉMY	14
4.1 Spolupráce s knihovnami vysokých škol	14
4.2 Spolupráce s ostatními knihovnami	15
4.3 Mezinárodní spolupráce	16
5. AUTOMATIZACE	17
6. INVESTIČNÍ VÝSTAVBA	19
7. VÝZKUMNÉ ÚKOLY	20
8. TABULKY	22
A. Fondy	22
B. Služby	27

Použité zkratky

Aslib	Association for Information Management
BD	báze dat
CASLIN	Czech and Slovak Library Information Network
CEP	Centrální evidence projektů
ČNS	České národní středisko ISSN
ČVUT	České vysoké učení technické v Praze
EAGLE	European Association for Grey Literature Exploitation
FL	firemní literatura
IATUL	International Association of Technological University Libraries
IC	International Centre
IFLA	International Federation of Library Associations
ISBD	International Standard Bibliographical Description
ISSN	International Standard Serial Number(ing)
KNAV	Knihovna Akademie věd ČR
LAN	Local Area Network
MDT	Mezinárodní desetinné třídění
MMVS	mezinárodní meziknihovní výpůjční služby
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR
MVS	meziknihovní výpůjční služby
MZK	Moravská zemská knihovna v Brně
NK	Národní knihovna v Praze
OPAC	On line Public Access Catalog
RFL	referátová a firemní literatura
SIGLE	System for Information on Grey Literature in Europe
SRFL	studovna RFL
SCI	Science Citation Index
STK	Státní technická knihovna
ŠL	šedá literatura
ÚEP	Ústřední evidence překladů
ÚEVZOD	Ústřední evidence výzkumných zpráv a obhájených disertací
UK	Univerzita Karlova
ÚPV	Úřad průmyslového vlastnictví

1. Úvod

Státní technická knihovna (dále STK) působila v r. 1994 v resortu školství, mládeže a tělovýchovy čtvrtým rokem. Její statut jí staví do pozice ústřední (ve smyslu s celostátní působností) knihovny vysokých škol technických a přírodovědných a současně veřejné vědecké technické knihovny. Tento úkol před ní klade nejen povinnosti zabezpečovat základní funkce - tj. vytvářet, spravovat a zpřístupňovat fond informačních pramenů stanovený jejím tematickým profilem, ale tyto funkce podporovat postupným zaváděním a využíváním moderních informačních technologií v podmínkách počítačových sítí.

Předkládaná zpráva o činnosti STK v r. 1994 je s ohledem na tyto dva typy úkolů strukturována následovně:

1. Základní (průběžné) úkoly, které jsou členěny do okruhů:

- tvorby a zpracování primárních fondů,
- organizace a ochrany fondů,
- standardních služeb,
- tvorby a využívání sekundárních fondů a s nimi spojených nadstandardních služeb.

2. Tyto základní úkoly jsou pak doplněny úkoly:

- zajišťujícími spolupráci a organizované kontakty s knihovnicko-informačními pracovišti, organizacemi a systémy,
- koncepčními a rozvojovými činnostmi.

Plnění úkolů prvního typu je doplněno souborem kvantitativních ukazatelů ve formě tabulek, které tvoří samostatnou část zprávy. Tabulky jsou rozděleny do dvou částí:

- část A tvoří statistické tabulky dokumentující stav a vývoj primárních a sekundárních fondů včetně katalogů,
- část B sumarizuje kvantifikovatelné služby a základní data o uživatelích.

Základní statistické ukazatele jsou shrnuty do přehledu "Hlavní statistické ukazatele činnosti knihovny v r. 1994".

Převážná část tabulek porovnává stav v r. 1994 se stavem v roce minulém, takže ilustrují do jisté míry vývojové trendy. Nutno konstatovat, že oproti r. 1993, kdy se plně projevil důsledek zakolísání knihovnicko-informační sféry po r. 1991, nastal téměř ve všech základních ukazatelích posun pozitivním směrem. Podrobnější komentáře ke všem skupinám úkolů a ukazatelů obsahují kapitoly 3 až 7.

Shrneme-li základní charakteristiky činnosti a výsledků STK v hodnoceném období r. 1994, dojdeme k těmto závěrům:

a. Podařilo se zastavit pokles přírůstku základních informačních pramenů. Akvizice periodik i neperiodik se zkvalitnila a nabyla na systematickosti v důsledku zavedení automatizace některých operací, projevuje se pozitivní vliv precizně stanoveného tematického profilu fondů a vliv určité stabilizace dodavatelských firem (zejména zahraniční literatury, u domácích technické literatury však přetrvává nepřehledná situace). Rovněž akvizice firemní literatury pro unikátní sbírku tohoto druhu dokumentu se stala cílevědomější, využívá možnosti účasti na domácích i zahraničních komerčních akcích a přímých kontaktů s obchodními organizacemi a zastupitelskými úřady a zaměřuje se na nejžádanější dokumenty, jako jsou adresáře a firemní katalogy.

b. Pokračuje obsahová prověrka fondů, jejímž cílem je vyřadit zastaralé nevyužívané dokumenty a zbytečné multiplikáty a ulevit přetíženým skladům.

c. Přes určitá regulační opatření ze strany STK vedoucí k omezování počtu uživatelů (registrační roční poplatky, důsledně uplatňované poplatky za opožděné vrácení, za ztráty, zpoplatnění mezinárodních výpůjček apod.) stoupá počet realizovaných výpůjček (oproti r. 1993 o 11,3 %, přičemž výpůjčky knih a časopisů vzrostly o 22,4 %). Současně stoupá zájem o reprografické služby nahrazující výpůjčku (vzestup o 12,4 %). Potvrdila se správnost reorganizace a aktualizace fondu firemní literatury v minulých letech a spojení studovny firemní literatury se studovnou referátových periodik. Vytváří se tak referenční pracoviště posílené i řadou databází na CD-ROM, jehož návštěvnost oproti r. 1993 stoupla o 93,4 %.

d. Pokračuje zavádění moderních informačních technologií. V polovině roku byl instalován integrovaný knihovnický systém Aleph a bylo zahájeno náročné školení manažerů systému, obsluhy a tzv. superuživatelů. Souběžně probíhají práce na přípravě konverzí stávajících databází do nového systému. Do provozu byla uvedena automatizovaná linka akvizice a zpracování knih a seriálů s využitím systému DATAFLEX, který bude užíván do doby přechodu na Aleph. Bylo realizováno připojení STK na CESNET/INTERNET (plná konektivita).

e. Byla velmi úspěšně zahájena náročná retrokonverze katalogů do strojem čitelné podoby. Tato neobyčejně složitá a nákladná operace však bude vyžadovat získání mimořádných rozpočtových zdrojů a měla by se stát předmětem centrálně koordinovaných a podporovaných projektů.

f. STK jako přímo řízená organizace resortu školství, mládeže a tělovýchovy, orientovaná na vysoké školství, výzkum a vývoj, se ujala přípravy vybudování kooperačního systému evidence a zpřístupňování šedé literatury jako předpokladu vstupu do Evropské asociace pro šedou literaturu (EAGLE) a jejího systému SIGLE. Vstup STK do EAGLE se předpokládá v r. 1995.

g. STK i v r. 1994 pokračovala ve vytváření databáze svých historických fondů, přičemž jako v r. 1993 mohla využít finančních prostředků v rámci resortního výzkumu. Vykonané práce jsou odbornou veřejností vysoce hodnoceny a je zdůrazňován jejich význam pro domácí i zahraniční badatele v oboru historie techniky a technického vzdělávání. V návaznosti na databázi byly zahájeny práce na expertním posouzení stavu těchto fondů a následné provádění nutných oprav poškozených svazků.

h. Druhým výzkumným úkolem byla studie Sítě veřejných informačních služeb v oblasti vysokého školství a Akademie věd ČR. Navázala na Koncepti veřejných informačních služeb ve školství, zejména vysokém, z r. 1993. Těmito aktivitami se STK snaží ovlivnit výstavbu informační infrastruktury pro podporu vysokoškolského vzdělávání, výzkumu a vývoje a pomoci odstraňovat bariéry dosud existující zejména mezi resorty a jednotlivými typy institucí.

i. Důležitou událostí pro STK je přehodnocení umístění uvažované nové budovy a orientace na stavenišť v areálu vysokých škol v Praze 6 - Dejvicích. Tato možnost se objevila díky porozumění rektora Vysoké školy chemicko-technologické, která má právo hospodaření k příslušným pozemkům. Předpokladem pro úspěch tohoto řešení je - kromě potřebných finančních prostředků - racionální a efektivní projekt, mj. začleňující STK i do informační infrastruktury dejvického areálu.

j. Kromě vcelku pozitivních výsledků však přetrvávají některé vážné problémy a potíže. Prvním z nich je stále se nelepšící stav personálního zabezpečení (v důsledku nižších platů oproti privátnímu sektoru), který se může stát kritickým nejen pro zprovoznění integrovaného systému Aleph, ale i pro základní služby knihovny. Již nyní je knihovna nucena řadu činností pokrývat civilní vojenskou službou a hrozí nebezpečí, že některé druhy činností budou muset být zajišťovány dodavatelsky. Toto řešení však bude mnohonásobně nákladnější a jejich úhrada by omezila prostředky na nákup literatury.

2. HLAVNÍ STATISTICKÉ UKAZATELE ČINNOSTI KNIHOVNY V ROCE 1994

FONDY	1993	1994
Stav primárních fondů k 31.12. celkem	1 529 826	1 548 141
z toho: základní fond	1 066 934	1 074 956
z toho: knih a seriálů	727 785	728 052
vázaných časopisů	339 149	346 904
fond firemní literatury	205 175	200 373
fond mikrograf.médií	232 909	246 472
norem	24 808	26 340
z toho volně přístupno celkem	115 277	130 210
Přírůstek primárních fondů celkem	39 749	42 475
z toho: základní fond	13 910	15 100
z toho: knih a seriálů	6 009	7 345
vázaných časopisů	7 901	7 755
jednotek firemní literatury	10 192	12 280
fond mikrograf.médií	12 220	13 563
norem	3 427	1 532
Počet odebíraných titulů časopisů	2 229	2 456
Úbytek primárních fondů celkem	233 266	24 160
Počet záznamů v lístkových katalogích	4 033 910	4 083 577
Počet využívanýchází dat (vč.CD-ROM)	38	48
Počet záz.n. uživatel. BD (kromě CD-ROM)	142 397	162 683
SLUŽBY		
Výpůjčky z fondů knihovny celkem	643 006	715 556
z toho: ze zákl.fondu vč.prodloužení	240 088	293 989
z toho: absenční osobní	62 657	92 234
MVS	2 065	1 701
MMVS	18	17
prezenční	167 600	192 865
z fondu firemní literatury	395 335	409 454
z toho: absenční osobní	4 107	3 013
formou tém.řad	55 762	22 684
prezenční	335 466	383 757
z fondu mikrograf.m.	5 025	7 526
z toho: absenční osobní	358	240
MVS	44	126
prezenční	4 623	7 160
z fondu norem	2 558	4 587
Výpůjčky z fondu zahraničních knihoven	1 528	1 344
Reprografické služby		
Vyřízeno požadavků celkem	33 823	38 023
Zhotoveno jednotek celkem	243 988	273 803
z toho: stran xerokopií	220 911	252 008
kusů mikrofiší	23 007	21 795

UŽIVATELÉ

Počet uživatelů s platným čten.průkazem	6 805	7 174
Počet návštěvníků knihovny za rok	118 630	107 630

ÚDAJE PRO STÁTNÍ STATISTIKU

Na nákup lit. vynaloženo (v tis. Kč)	20 376	21 535
Počet míst ve studovnách	111	111
Počet zpracovaných rešerší a bibliogr.	110	143
Počet vydaných publikací	12	10
Přepočtený stav pracovníků knihovny	153,3	153,4

3. TVORBA A VYUŽÍVÁNÍ FONDŮ STÁTNÍ TECHNICKÉ KNIHOVNY

Mezi základní funkce Státní technické knihovny patří mj. soustava pracovních operací, jejichž účelem je vytváření, zpracování, ochrana a uchovávání knihovních sbírek, a na ně navazující sortiment služeb umožňujících uživatelům tyto sbírky využívat.

3.1 Tvorba primárních fondů

Primární fondy STK představuje sbírka odborné a vědecké literatury z oblasti techniky a přírodních věd s technikou souvisejících a speciální sbírka firemní literatury.

3.1.1 Akvizice knih a časopisů

Na domácím knižním trhu stále přetrvává nedostatek odborné technické literatury. Nejvíce je zastoupena literatura počítačová, což se projevuje i ve skladbě nakupovaných publikací. V přírůstcích se oproti minulým letům zvýšil podíl skript a dalších vysokoškolských publikací, jednak vzhledem k tomu, že díky reorganizaci odd. akvizice je možné se ve větší míře věnovat jejich plánovitému doplňování, jednak proto, že vysoké školy mírně zvyšují svoji vydavatelskou činnost ve srovnání s roky 1991-1993.

Při získávání zahraničních publikací se jako nejvýhodnější osvědčil nákup u domácích dodavatelů (dovozců), neboť platné celní a daňové předpisy značně ztěžují přímý nákup v zahraničí i mezinárodní výměnu. Spolupráce s domácími dodavateli již umožňuje kvalitní výběr zahraničních publikací. Seriálová literatura byla však objednána na základě přímého jednání se zahraničními dodavateli, avšak dovoz je zprostředkován domácí firmou.

Oproti r.1993 se přírůstek knih zvýšil o 22%, přičemž nákupem bylo získáno přes 70% publikací, darem 23% a výměnou něco přes 5%.

U periodické literatury došlo v roce 1994 ke zvýšení počtu titulů o 5%. Domácí periodická literatura získávaná nákupem dochází pravidelně a nejsou s ní větší problémy. Složitější situace je u darů a povinného výtisku, které je třeba častěji urgovat. Do budoucna je třeba počítat s tím, že v souvislosti s novými předpisy o periodickém tisku zanikne pravděpodobně právo povinného výtisku pro STK.

Zahraniční periodická literatura byla na rok 1994 objednána u firmy Swets & Zeitlinger (americké časopisy) a u firmy Minerva (evropské časopisy). Zredukováná objednávka časopisů z Polska a Maďarska byla předána rovněž firmě Minerva. Časopisy z Ruska zajišťuje pro STK firma Start. Vzhledem k tomu, že služby firmy Swets & Zeitlinger byly i nadále neuspokojivé, byla objednávka

amerických časopisů na další předplatní období převedena na firmu Minerva, která se tak od dalšího roku stane dodavatelem převážné většiny zahraničních časopisů. Některé americké časopisy, zejména počítačové, dodává firma Bohemia Starman.

V mezinárodní výměně se projevuje stálá tendence úbytku partnerů i vyměňované literatury. Důvodem je kromě zmíněných předpisů např. rozdělení Československa, neboť v průběhu roku byly pro ekvivalent výměny postupně rušeny objednávky slovenských časopisů a seriálů. Důsledky tohoto opatření se projeví naplno až v dalších letech. Obecný trend útlumu mezinárodní výměny je způsobován rovněž všeobecným rozvojem tržních vztahů a transformací knihoven ve východních zemích. Výměnou jsou získávány nyní především časopisy. Na základě dohod s Národní knihovnou, knihovnou Akademie věd ČR, knihovnou Národního muzea a Městskou knihovnou získává STK od těchto knihoven některé povinné výtisky, které neodpovídají jejich profilům.

3.1.2 Akvizice firemní literatury

Průběžně pokračovalo doplňování fondu firemní literatury jak tuzemskou FL (na základě povinného exempláře podle dosud platného zákona č. 106/91) tak zahraniční FL podle tematického zaměření fondu a požadavků uživatelů. Kromě akcí přímo v Praze (technicky zaměřené výstavy a veletrhy, prezentační výstavy firem, semináře, tiskové konference aj.) se pracovníci odd. akvizice FL zúčastnili náročných akvizičních akcí mimo Prahu a v zahraničí:

Brno: EMBAX PRINT - 15. mezinárod. veletrh obalové a tiskařské techniky, INTRAMA - 14. mezinárod. veletrh manipulační a skladovací techniky, INTECO - 12. veletrh zařízení pro obchod, veřejné stravování a hotely, IDET - mezinárodní výstava vojenské techniky, AUTOTEC - automobily, servisní a dopravní technika, 36. mezinárodní strojírenský veletrh, WELDING-ROBOT - 12. mezinár. výstava svářečské techniky, WOOD-TEC - 1. mezinár. veletrh strojů, nástrojů a materiálů pro dřevozpracující průmysl, SIMET - 4. mezinár. veletrh technického vybavení pro řemeslníky,

Bratislava: INCHEBA 95 - 26. mezinárodní chemický veletrh,

Lipsko: Auto Mobil International - autosalón, Verkehr + Logistik - nákladní a kontejnerová doprava, skladování, BAUMASCHINENMESSE - stroje a zařízení pro stavebnictví,

Mnichov: ELECTRONICA - mezinárodní elektronický veletrh.

V průběhu roku 1994 byla navázána spolupráce s firmou CONSULTO, zastupující Leipziger Messe v Praze. Tato firma umožňuje pracovníkům oddělení akvizice FL navštěvovat v rámci zájezdů pořádaných pro novináře veletrhy v Lipsku (SRN), a to zcela bezplatně (cesta, vstup, veletržní katalog).

Pokračovala rovněž aktualizace stávajícího fondu adresářů (276 nových přírůstků). Významné přírůstky adresářů ze USA, SRN, Velké Británie, Finska, JAR, Nizozemska a Dánska na rok 1994/1995 byly získány z obchodních oddělení velvyslanectví

v Praze a od jiných organizací pro podporu mezinár. obchodu (např. I.C.E. Praha - Italský úřad pro zahraniční obchod, Česko-německá obchodní a průmyslová komora, Americké středisko). Zcela nové kontakty byly navázány se zastupitelskými úřady Maďarské republiky, Argentiny a Nigérie. V rámci zákona č. 106/1991 Sb. se podařilo získat kompletní 4-svazkové 1. vydání Obchodního rejstříku ČR 1994, 2-dílný Inform Katalog 94/95, sadu adresářů Kontakt 94/95 aj. Méně uspokojivě se daří zajišťovat v příručním fondu nové katalogy FL. Většina katalogů z výpočetní techniky, elektroniky a automatizace, o které je největší zájem, je několik let stará a 35 nových přírůstků nedostačuje požadavkům četnářů. Naproti tomu byl získán a zpřístupněn katalog polovodičových součástek fy Siemens na CD-ROM a byla uzavřena dohoda s fou Starman Bohemia o dodávce amerických firemních materiálů z oblasti elektroniky.

Oproti loňskému roku se výkony akvizice zvýšily o 20 %, podíl tuzemské a zahraniční FL přitom zůstal prakticky nezměněn (28% : 72%). Báze dat zasilatelů FL byla rozšířena o 2.839 adres, celkem 13.074. Z nich zaslalo FL 3.112 institucí, což je o cca 500 institucí více než loni.

3.2 Zpracování fondů

3.2.1 Zpracování základního fondu knih a časopisů

Tvorba katalogů a kartoték základního fondu periodické a neperiodické literatury probíhala v návaznosti na akviziční proces a její výsledky obsahují tabulky č. 5.3 v tabulkové části A.

V průběhu r. 1994 byla připravena automatizace linky zpracování. Bylo započato s budováním automatizovaného katalogu knih, který byl otestován, prošel zkušebním provozem a nyní je již v běžném provozu, takže všechny nové přírůstky jsou ukládány do databáze katalogu knih.

Byla provedena první úprava katalogizačních pravidel tak, aby se jmenný popis přiblížil co nejvíce katalogizačním normám ISBD a ČSN 010195 a zároveň byl použitelný v databázi katalogu knih. Úpravy pravidel byly provedeny také s ohledem na novou katalogizační interpunkci podle ISBD (mezinárodního doporučení IFLA).

Byla zahájena retrokonverze katalogu knih s využitím místního katalogu přírůstku od r. 1978, kdy byla zavedena jednoznačná signatura. V jejím rámci bylo za měsíce listopad a prosinec 1994 uloženo do počítače celkem 57.000 záznamů.

V zájmu korektnosti zpracování periodik i v zájmu uživatelů byly posuzovány jednotlivé případy periodik se samostatnými a nesamostatnými přílohami, kterým byla v minulosti často přidělována chybná evidenční čísla, a tedy i signatura. V těchto případech byla provedena oprava vazby a byly opraveny všechny

katalogizační záznamy vztahující se k dané katalogizační jednotce. Byly posouzeny a opraveny záznamy indexů patřících k několika časopisům zároveň, aby uživatel měl možnost získat správnou informaci o existenci indexu.

Na základě zkušeností, získaných při této činnosti, byl zpracován materiál "Určování druhu příloh pomocí grafického znázornění", který by měl zamezit vzniku chybného určení příloh u nových titulů.

Pro automatizovaný katalog periodik byl zpracován soubor citačních názvů periodik a jejich citačních zkratk. Pokračovala generální revize místního katalogu periodik, při níž bylo zpracováno 10 320 záznamů.

3.2.2 Zpracování firemní literatury

Zpracování přírůstků FL probíhalo v roce 1994 rutinním způsobem. Kvantitativní údaje viz tab. A 7.2. Z lístkového katalogu FL (doplňovaného do roku 1991) bylo vyřazeno 9.707 lístků.

Byl dokončen nový výtah z MDT pro klasifikaci a ukládání FL v STK, který je nezbytnou základní pomůckou pro práci celého útvaru FL. V souladu s reorganizací primárního fondu a potřebami provozu i s přihlédnutím k zájmu uživatelů byly výrazně zredukovány vedlejší a okrajové obory a upraveny obory hlavní. Pro nový výtah bylo vybráno 738 znaků MDT a všechny texty byly nově zpracovány, takže nyní lépe vyhovují při klasifikaci i využívání FL.

3.3 Organizace a ochrana fondů

3.3.1 Revize fondů

Generální inventární revize knihovního fondu v etapě III - fond vázaných časopisů byla v tomto roce přerušena a pracovní kapacita byla využita ve prospěch naléhavé obsahové prověrky fondu periodik.

V rámci odpisu ztrát zjištěných při revizi 1974-88 bylo 2061 záznamů ztrát znovu prověřeno, porovnáno a sesouhlaseno s informačním aparátem STK a 769 knihovních jednotek bylo odepsáno z knihovního fondu.

3.3.2 Obsahová prověrka základního fondu

Byl prověřen blok zahraničních populárně naučných periodik s omezenou informační hodnotou, které jsou pro STK z hlediska profilu fondu okrajové. Tento blok zahrnuje 287 titulů představujících 12756 svazků a 1796 katalogizačních záznamů.

V rámci obsahové prověrky knižního fondu drobných tisků signatury D byla vyřazena 2721 knihovní jednotka.

V rámci vyřazování nevázaných duplicitních periodik bylo vybraným knihovnám v nabídkovém řízení předloženo 1162 titulů periodik, což v celkovém objemu představuje 39871 sešit těchto periodik.

Informační prameny, o které neměly obeslané knihovny zájem, byly odevzdány do sběru v množství 6510 kg.

Pro potřeby obsahové prověrky byl zpracován materiál "Pravidla pro vyřazování jednotlivých typů dokumentů".

3.3.3 Obsahová prověrka fondu firemní literatury

Dále probíhala běžná aktualizace, kdy byly vyřazovány publikace z r. 1983 a částečně z r. 1984, o které už mezi čtenáři nebyl zájem. Ze starších publikací byly ve fondu ponechány ty, které se stále využívají (např. automobily, rádia, televize, návody k obsluze, seznamy náhradních dílů ap.). Ve studovně jsou ponechávány publikace do stáří cca 3 roky, u některých oborů, kde je menší množství materiálů, i 4 roky. V rámci průběžné obsahové prověrky fondu FL bylo zkontrolováno 377 znaků MDT a následně vyřazeno celkem 17.066 jednotek FL.

3.3.4 Kontrola duplicitních ČSN ve fondu STK

V období září-listopad 1994 byla provedena kontrola zásilky 11 balíků ČSN převzatých z Národního muzea v Praze v rámci dohody o povinných výtiscích. Všechny byly kontrolovány na duplicitu se stávajícím fondem. Celkem bylo vytríděno 1.007 duplicitních norem, následně ponechaných v rezervě.

3.3.5 Reorganizace fondů a skladů

Pokud se jedná o reorganizaci primárních dokumentů, těžiště se v r. 1994 přesunulo do oblasti firemní literatury. Bylo dokončeno vybudování samostatného fondu firemních časopisů, ve kterém je nyní zařazeno 112 vybraných titulů, které pravidelně v r. 1994 docházely a je předpoklad, že budou docházet i v r. 1995. Byl vytvořen seznam titulů a všechny nové sešity byly zpracovány věcným i jmenným popisem a uloženy do báze dat přístupné v LAN STK. Ostatní odborné firemní časopisy, které do STK docházejí, jsou systematicky sledovány a ty, které mají vysokou informační hodnotu, bude možno postupně do fondu FČ zařadit (budou-li pravidelně docházet). Všechny časopisy běžného ročníku jsou k dispozici čtenářům ve studovně referátové a firemní literatury podle tematiky, po návratu ze studovny jsou ukládány v archivu do krabic podle evidenčního čísla časopisu, kde je lze snadno vyhledat. Duplikáty, je-li to vhodné, se používají k doplnění tematických řad.

Reorganizace skladů základního fondu knih a časopisů souvisela s dokončením výstavby haly č. 3 depozitního skladu ve Lhotě u Dolních Břežan. Do pololetí probíhalo stěhování staršího

fondů periodik ze skladů v Klementinu do nové depozitní haly. Bylo přemístěno 30 600 jednotek.

3.3.6 Vazba

Průběžně byla zajišťována vazba nevázaných dokumentů, tj. zejména časopisů (2 087 titulů) a skript (722 svazků), celkem bylo svázáno resp. převázáno 8 937 svazků.

Pokračovala převazba historického fondu zahájená v r. 1993. Pod vedením externího odborníka na knižní vazby byly do převazby zadávány poškozené publikace v polokožených vazbách. Do konce roku se podařilo opravit 1 031 svazek a práce by měly pokračovat dle finančních možností v příštích letech.

3.3.7 Mikrofišování časopisů

Nejfrekventovanější a současně nákladné tituly časopisů jsou v zájmu ochrany fondů průběžně mikrofišovány v reprografické laboratoři STK. Celkem byly zpracovávány 324 tituly na 11 053 originálních mikrofiších.

3.4 Služby

3.4.1 Výpůjční služby z knižních a časopiseckých fondů a mikromédií

Knižní, časopisecké a mikrografické fondy STK byly zpřístupňovány prostřednictvím prezenčních, absenčních, meziknihovních a mezinárodních meziknihovních výpůjček a reprografickými službami. Prostřednictvím meziknihovních služeb byly pro uživatele STK zajišťovány výpůjčky a kopie z fondů jiných knihoven, převážně zahraničních (v případě publikací nedostupných na území republiky).

Podrobné statistické vyhodnocení viz tabulka č.1.1 až 2 v části B. Oproti r. 1993 stouply klasické výpůjčky o 11,3 %, pokračuje vzestup požadavků na reprografické služby nahrazující výpůjčku (o 12,4 %). Oproti r. 1993 naopak poklesly výpůjčky ze zahraničních knihoven prostřednictvím mezinárodní meziknihovní výpůjční služby STK (o 6 %). Zájem o mikrodokumenty, kde byl v r. 1993 zaznamenán pokles o 54,7 % oproti r. 1992, se začal s r. 1992 vyrovnávat (oproti r. 1993 vzestup o 49,7 %).

3.4.2 Využívání primárního fondu firemní literatury

Fond firemní literatury byl tradičně zpřístupňován zejména presenčními a absenčními výpůjčkami jak v tematických řadách, tak individuálními. Presenční výpůjčky uskutečněné ve studovně se stále drží na mnohaletém průměru (cca 400.000), přestože ve studovně je nyní umístěno jen 15 % FL, oproti stavu před reorganizací fondu; příruční fond je však vysoce aktuální. Návštěvnost v archivu podle předpokladu klesla, čtenáři dávají přednost nejnovějším publikacím.

V tematických řadách došlo opět ke snížení výpůjček, avšak nikoli z důvodu menšího zájmu. Zájem o tuto službu se ustálil na úrovni r. 1993, ale v důsledku neposkytování služeb uživatelům, kteří neplatí faktury, byly cca dvě třetiny zájemců odmítnuty. Toto opatření zvýšilo i pracnost při sestavování, kontrole a odesílání tematických řad. Čekání na platby od abonentů způsobovalo hromadění neodeslaných tematických řad a jejich blokování a zastarávání. Na druhé straně disciplinovaní abonenti dostávali materiály novější a ve větším množství. I když v r. 1994 bylo sestaveno o 50 nových tematických řad více než v r. 1993, stále se nedaří na některé obory získávat dostatečné množství vhodných materiálů.

Pozvolný přesun zájmu od zprostředkovaných a tedy placených služeb k neplaceným, projevující se vzrůstající návštěvností studovny RFL, se ve srovnání s rokem 1993 ještě zrychlil (3.998 návštěvníků proti 2.064 v r. 1993).

3.4.4 Výstavy

Bylo uspořádáno 11 výstavek publikací, při nichž bylo vystaveno 586 titulů. Formou záznamu bylo realizováno 313 výpůjček z vystavovaných dokumentů.

3.5 Tvorba a využívání sekundárních fondů

Sekundárními fondy se rozumí sbírky informačních pramenů, které poskytují informace o primárních fondech (knihách, časopisech, člancích a dalších druzích dokumentů). Tyto sekundární fondy STK buď sama vytváří, nebo je vyhledává, získává do svých fondů, či zajišťuje k nim přístup, a na jejich základě poskytuje uživatelům další služby. (Mezi sekundární prameny jsou počítány i katalogy knihovny, o nichž byla řeč v kap. 3.2.)

3.5.1 Bibliografie a bibliografické báze dat

Vytváření a využívání báze dat rešerší a bibliografií a báze dat norem probíhalo v provozním režimu. Rovněž pokračovalo ukládání BD přírůstků zahraniční technické literatury v STK a spolupracujících knihovnách a její zpřístupnění formou publikace "Přírůstky zahraniční technické literatury".

Pokračovala též spolupráce s australským editorem rozsáhlé bibliografie o únavě materiálů Johnem Y. Mannem.

Nově byla navázána spolupráce s Národní knihovnou v Praze při podchycení české článkové produkce z oblasti techniky v kooperačním systému ANAL. Bylo zajištěno potřebné programové vybavení a proškolení pracovníků, po němž následovalo praktické osvojení bibliografického popisu. Rovněž byl dohodnut seznam excerpovaných periodik a společně s Národní knihovnou podepsána příslušná smlouva. Systém je připraven pro rutinní provoz od 1.1.1995.

Bibliografická činnost v rámci systému mezinárodní registrace seriálů je popsána v kap 4.6..

Kvantitativní charakteristiky bibliografickýchází dat jsou uvedeny v tabulce A 7.1.

3.5.2 Evidence speciálních dokumentů

Pokračovalo rutinní zpracování báze dat ÚEP (evidence nepublikovaných překladů). Přírůstek záznamů zůstal přibližně na úrovni roku 1993. Věcně bylo zpracováno 564 překladů a douloženo 780 záznamů o hlášených hotových překladech. Dále bylo vyřízeno 116 osobních a telefonických referenčních dotazů na překlady.

Do báze dat ÚEVZOD (výzkumné zprávy a disertace) se pokračovalo v rutinním ukládání záznamů. Bylo uloženo 707 záznamů o výzkumných zprávách a disertacích. Mimo obvyklou technologii (na základě primárních dokumentů dodaných do STK) byl zpracován a uložen soubor dat o realizačních výstupech resortního výzkumu MŠMT ČR z let 1991–1992 převážně z oblasti pedagogiky. Na základě ÚEVZOD bylo v roce 1994 zodpovězeno 32 osobních a 24 telefonických dotazů.

Obě evidence náležejí k utlumovaným činnostem. Uvolněné kapacity budou využity ve prospěch budování informačního systému evidence a zpřístupňování šedé literatury SIGLE (blíže viz kap. 4.1).

3.5.3 Rešerše

Pro rok 1994 byl charakteristický přetrvávající nedostatek zájmu o ruční rešerše. Bylo vypracováno celkem 12 titulů ale z toho pouze 7 titulů si vyžádali uživatelé. Zbývajících 5 představovalo pokus o pokračování v práci na rešerších s ekologickou tematikou (jednak nové tituly, jednak aktualizace rešerší již vypracovaných). Rešeršní oddělení pokračovalo v nabízení těchto rešerší vytipovaným institucím, ale odezva již nebyla taková jako v předchozích letech. Představovala pouze 31% celkového příjmu oddělení, přičemž většina byla realizována v prvním čtvrtletí. Z toho lze usuzovat, že tuto činnost nelze nadále považovat za příliš perspektivní.

Ačkoliv byl počet objednaných rešerší velmi malý, příjem plynoucí z jejich vypracování činil 40% celkového ročního příjmu rešeršního oddělení, protože se jednalo většinou o mimořádně odborně i časově náročné rešerše a práce na nich často překračovala rámec rutinních rešeršních postupů.

V souladu s posláním knihovny a vzhledem k trendům vývoje informačních požadavků byl rozšířen počet titulů báží dat na CD-ROM ve studovně referátové a firemní literatury o tyto tituly: Analytical Abstracts, F&S Index Plus Text (Predicasts – mezinárodní a U.S. verze), SIGLE a Siemens Semiconductor Group. Nejvyužívanější z BD na CD-ROM jsou stále Science Citation Index

(42% z celkového počtu požadavků), Firemní monitor (33%) a Inspec (20%). Příjmy plynoucí z využívání BD na CD-ROM činily 28% celkového příjmu oddělení. Zatímco zájem o klasické rešerše stagnuje, lze konstatovat rostoucí poptávku právě po rešerších z bází dat na CD-ROM. V roce 1994 to byly 94 požadavky na placené rešerše z BD na CD-ROM plus další krátké dotazy, jejichž zodpovězení si nevyžádalo čas delší než 10 minut a byly tudíž vyřizovány bezplatně.

Technické vybavení oddělení bylo rozšířeno instalací drivu a pevného disku na počítači umístěném na pracovišti rešeršního oddělení. Navíc byl na konci roku ve studovně RFL instalován druhý počítač, který výrazně odlehčil dosud přetížený počítač s CD-drivem a umožnil výrazně zvýšit počet odpovídaných referenčních dotazů z bází dat na CD-ROM.

V prvním čtvrtletí byla dokončena kalkulace rešeršních služeb z bází dat na CD-ROM, a dále publikován a distribuován leták informující o těchto službách, jejich podmínkách a sortimentu bází dat na CD-ROM.

3.6 Publikační a propagační činnost

Na základě bibliografických bází dat byly v roce 1994 vydány **Přírůstky zahraniční technické literatury (8x ročně)** a **Seznam časopisů objednaných do STK a vybraných vysokoškolských knihoven technického zaměření v roce 1995.**

Adresář vysokoškolských knihoven byl publikován na základě báze dat, která byla aktualizována v souvislosti s řešením resortního výzkumného úkolu Síť veřejných informačních služeb v oblasti vysokého školství a Akademie věd ČR.

NOTES - interní informační zpravodaj STK vyšel 7krát. Zpravodaj je k dispozici v lokální počítačové síti STK a v omezeném počtu výtisků. Je rovněž zpřístupněn na vývěsce v přízemí v budově Klementina.

Pokračovala propagace fondů firemní literatury a rešeršních služeb poskytovaných odd. FL prostřednictvím článků zveřejněných v tuzemském technickém tisku: **TECHNIK** č. 2/94, 6/94, **Technický týdeník** č. 11/94, 16/94, **Technický týdeník** č. 32/94.

V rámci několika celostátních akcí byla STK požádána o přednášky k Polytematickému strukturovanému hesláři, který je výsledkem projektu řešeného v STK v letech 1991 - 1993 v rámci programu Informatizace. Samostatný seminář k hesláři byl organizován v listopadu 1994 jako součást pravidelných seminářů INFOPARTY pořádaných Českou informační společností.

Výsledky koncepční činnosti STK byly publikovány v odborném časopise **Informatika 94 (I'94)** a na 2. celostátní konferenci Knihovny současnosti konané v Hradci Králové v listopadu 1994.

Pro konferenci o integraci evropských technických knihoven v Tallinu (září 1994) byl na vyžádání připraven (a v konferenčních materiálech otištěn) příspěvek o Státní technické knihovně.

Pro nejruznější příručky a adresáře, zejména zahraniční, byly zpracovány údaje a informace o činnosti knihovny, které přispívají k informovanosti uživatelské veřejnosti o fondech a službách STK.

4. Spolupráce s knihovnami a informačními systémy

STK s vědomím nezbytnosti a důležitosti systematické spolupráce a koordinace činnosti jak v oblasti vytváření fondů, tak v oblasti služeb, udržuje a prohlubuje pracovní kontakty jak v domácím, tak v mezinárodním měřítku.

4.1 Spolupráce s knihovnami vysokých škol

V zájmu systematické spolupráce s nejdůležitějšími partnery STK ve sféře vysokého školství byla založena databanka informací o vysokoškolských knihovnách. V průběhu roku byla dokončena struktura databáze, její programové dopracování a uložena potřebná data. V září proběhla aktualizace údajů, kdy bylo kontaktováno cca 100 knihoven. Získané informace byly zkontrolovány, ověřeny a uloženy do databáze. Po zhodnocení byla nově upravena struktura té části báze, která se týká vytvářených nebo využívanýchází dat ve vysokoškolských knihovnách.

Aktualizovaná databáze byla využita při řešení resortního výzkumného úkolu " Síť informačních služeb v oblasti vysokého školství a Akademie věd".

Vybrané údaje z databáze jsou k dispozici zainteresované veřejnosti prostřednictvím publikace " Adresář vysokoškolských knihoven ", jejíž vydání bylo financováno z prostředků výše zmíněného úkolu.

Pro účely rozšíření informací nezbytných pro vysokoškolské knihovny byl zpracován rámcový orientační seznam vybraných nakladatelství významných pro knihovny vysokých škol a dále seznam středisek mimoškolní výuky (v rozsahu 180 středisek).

S Výpočetním centrem ČVUT, Univerzitou Karlovou a Studijním a informačním centrem Vysoké školy zemědělské v Praze byla uzavřena dohoda o testování nové verze Polytematického strukturovaného hesláře STK v provozních podmínkách vysokoškolských knihoven.

Pokračovala rovněž spolupráce s knihovnami českých vysokých škol technických směrů na souborném katalogu zahraničních periodik, jehož vydání pro rok 1995 bylo publikováno koncem roku 1994. Zachycuje tituly periodik objednaných na r. 1995 STK a dalšími 14 knihovnami českých vysokých škol technických směrů.

V souladu se závěry gremiální porady náměstka ministra ŠMT pro vědu a vysoké školství z března 1994 byla navázána spolupráce s českými vysokými školami a univerzitami v oblasti šedé literatury. Byla zpracována koncepce kooperačního systému, který by za spolupráce STK a výše uvedených knihoven byl schopen bibliograficky podchytit a zpracovat šedou literaturu z produkce českých vysokých škol. Dalším úkolem systému je ve spolupráci s Knihovnou Akademie věd ČR zajišťovat přísun dat o českých dokumentech typu šedé literatury do systému SIGLE, podmíněného vstupem do evropské asociace EAGLE (předpokládaný vstup STK v roce 1995). Do češtiny byla přeložena a distribuována základní provozní dokumentace; dále byla zorganizována první kontaktní pracovní porada zástupců vysokých škol a STK, na níž byl distribuován dotazník mapující možnosti a názory VŠ na tuto problematiku. Úkol pokračuje v roce 1995.

Ředitelka STK je členkou Komise pro vysokoškolské knihovny Rady vysokých škol a členkou Kolegia pro informační systémy vysokých škol, poradního orgánu náměstka pro vědu a vysoké školství ministra školství, mládeže a tělovýchovy.

4.2 Spolupráce s ostatními knihovnami

STK udržuje dlouhodobé kontakty se všemi velkými vědeckými knihovnami v regionech i s ústředními knihovnami resortů, s nimiž má společné oborové zájmy.

V oblasti služeb mají tyto kontakty organizovanou podobu ve formě Komise pro služby při Národní knihovně a ve formě pravidelných koordinačních porad vedoucích pracovníků z oblastí služeb. Ve dnech 28. a 29. září 1994 se konalo v Moravské zemské knihovně v Brně zasedání Komise pro služby NK Praha a 24. koordinační porady vedoucích pracovníků z oblastí služeb čtenářům. Na programu jednání byla zpráva o projektu KAKS - souborném katalogu SVK Plzeň, SVK Olomouc a MZK Brno, zkušenosti z automatizace služeb ve slovenských knihovnách a vztah ke CASLIN, oborovým a regionálním sítím a využití ve službách uživatelům knihoven.

Pravidelné koordinační porady se konaly i v oblasti bibliografie. STK zorganizovala a zúčastnila se dvou pravidelných porad vedoucích pracovníků bibliografických a rešeršních oddělení státních vědeckých, technických a specializovaných knihoven (červen 1994 MZK Brno, prosinec 1994 STK Praha). Obou porad se zúčastnili mj. též zástupci knihoven ze Slovenska.

Dohody o testování Polytematického strukturovaného hesláře STK, obdobné dohodám uzavřeným s některými vysokoškolskými pracovišti, byly uzavřeny se Státní vědeckou knihovnou v Ústí nad Labem a Státní vědeckou knihovnou v Českých Budějovicích.

Zástupce STK působí v Ústřední knihovnické radě, poradním orgánu ministra kultury. V rámci svého členství ve Sdružení knihoven ČR se STK zúčastní společných akcí (porad, seminářů,

publikační činnosti). V r. 1994 došlo k oživení neformálních kontaktů s Národní knihovnou (zavádění systému Aleph) a s Knihovnou Akademie věd ČR (zejména příprava systému SIGLE).

Důležitou platformou pro vyjasňování a řešení společných problémů je mezirezortní pracovní skupina pro zpracování rámcového projektu integrace knihovnictví do vědní, vzdělávací a kulturní politiky státu, ustavená náměstkyně MŠMT a MK ze zástupců Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstva kultury, Národní knihovny, Knihovny Akademie věd ČR, Státní vědecké knihovny v Českých Budějovicích a STK.

4.3 Mezinárodní spolupráce

STK je členem mezinárodních organizací Aslib (Mezinárodní asociace pro informační management) a IATUL (Mezinárodní asociace knihoven technických univerzit) a Mezinárodního systému pro registraci seriálů ISSN.

Jako člen Aslibu získává STK zdarma časopisy Managing Information, Aslib Proceedings a Journal of Documentation. Se slevou kupuje časopisy Aslib Booklist a Program. Další služby, které Aslib nabízí svým členům, např. vzdělávací kurzy, konzultace, účast na konferencích, dosud nelze z finančních důvodů využívat.

Jako člen asociace IATUL dostává STK v rámci členství bezplatně časopis IATUL Quaterly a Proceedings.

Pokračovala spolupráce v rámci systému ISSN. V červnu 1994 byla v Českém národním středisku ISSN (ČNS ISSN) nainstalována za účasti p. S. Rozenfelda z IC ISSN a za spolupráce programátorů STK síťová verze systému OSIRIS, založená na micro-CDS/ISIS verze 3.07. Databáze bibliografických záznamů českých periodik, jimž byla v NC ISSN přidělena mezinárodní standardní čísla seriálů (ISSN), je nyní přístupná v režimu čtení vybraným oddělením STK. Úplná práva jsou přiznána pouze pracovníkům ČNS. Při testování síťové verze byly prováděny denní rutinní operace, včetně exportu. Menší problémy přetrvávají při aktualizaci invertovaného souboru. Tyto chyby budou předmětem dalšího jednání s IC ISSN a dalšího testování v roce 1995. Ostatní činnosti střediska probíhaly rutinním způsobem bez problémů. Během roku bylo v souladu s plánem exportováno 6 dávek s celkem 1.555 záznamy. V říjnu 1994 se ředitel ČNS ISSN zúčastnil pravidelného zasedání ředitelů NC ISSN v Paříži, kde byly dosavadní výsledky testování prezentovány.

Pokračovala výměna informací mezi odd. knižní kultury Ministerstva kultury a ČNS ISSN o nově registrovaných českých seriálových publikacích a jejich ISSN. Na základě báze dat v OSIRIS a CD-ROM ISSN Compact byly zodpovězeny rozsáhlé dotazy např. pro Česko-německou obchodní komoru, nakladatelství Olympia nebo pro Národní lékařskou knihovnu v Praze.

V souvislosti s konstitucí tuzemského systému pro šedou literaturu (viz kap. 4.1) byly navázány užší vztahy s asociací EAGLE (Evropská asociace pro využití šedé literatury) a jejím systémem SIGLE. Během návštěvy v Královské knihovně v Haagu byly s výkonným ředitelem EAGLE dr. Wesselsem konzultovány otázky postupu při konstituování systému a české účasti v EAGLE (tyto v součinnosti s KNAV). Pracovníci STK se rovněž zúčastnili v listopadu konzultace s předsedou Technického výboru EAGLE p. A. Smithem, jejímž předmětem byly otázky ukládání dat pro SIGLE. Mimo to byl zprostředkován kontakt mezi MŠMT ČR a EAGLE za účelem převzetí seznamu předmětových skupin SIGLE pro věcnou klasifikaci výzkumných úkolů v databázi CEP (Centrální evidence projektů).

Kromě zahraničních cest uskutečněných v rámci ISSN a EAGLE/SIGLE a výjezdů pracovníků akvizice na zahraniční veletrhy byly vykonány další cesty. Na pozvání ETH Curych se spolu s odborníky ČVUT a VŠCHT účastnili dva pracovníci STK poznávacího zájezdu po švýcarských univerzitních knihovnách, dvě pracovnice odd. automatizace vykonaly studijní cestu do Dánska s cílem získat poznatky o implementaci systému Aleph a jedna pracovnice se zúčastnila mezinárodního kurzu v oblasti vzdělávání dospělých, který byl zahájen a ukončen v Brně, přičemž hlavní téměř dvouměsíční běh se konal v Kodani na náklady dánské strany.

5. Automatizace

Cílovým stavem automatizace STK je komplexní automatizace knihovnicko-bibliografických procesů a služeb. Základním předpokladem je

- dokončení modernizace LAN STK včetně zabezpečení pracovních stanic pro čtenáře,
- osvojení integrovaného programového systému Aleph, který byl zakoupen na konci r. 1993 a v průběhu roku firmou Ex-libris rozšířen na 18 úplných a 5 tzv. OPAC licencí,
- personální zabezpečení a vyškolení pracovníků,
- osvojení a zavedení normativních nástrojů pro zabezpečení datové kompatibility v národním a mezinárodním měřítku,
- úspěšná retrokonverze tradičních katalogů do databází v systému Aleph,
- zpřístupnění databází, dokumentů a informací o STK v síti CESNET/INTERNET,
- promítnutí nově organizovaných procesů do organizační struktury knihovny.

Tyto předpoklady se promítají do dílčích cílů, z nichž byly v r. 1994 splněny následující úkoly:

1. Byla dokončena 2. etapa modernizace sítě. Byl realizován přechod z typu Arcnet na Ethernet, čímž se dosáhlo zvýšení propustnosti sítě a byla umožněna práce v síti CESNET/INTERNET. Byly provedeny úpravy konfigurací počítačů dle potřeb provozu

STK. Síť byla v závěru roku doplněna o další počítače a periferní zařízení, což umožní rozšíření automatizace knihovnických procesů v r. 1995.

2. Byl instalován a konfigurován software potřebný pro INTERNET konektivitu (BOOTPD, FTPD, MERCURY, TCP, TELNET, FTP). V rámci aplikační vrstvy byla zajištěna internetovská konektivita pro následující služby: TELNET - i pro práci s 8-bitově kódovanými znaky (čeština). Program Kermit mohou používat všichni uživatelé.

FTP

E-mail

Gopher.

V testovacím režimu byl instalován a zprovozněn World Wide Web server na počítači DEC a propojen s WWW systémem Aleph.

3. Byl instalován server ROUTER sloužící jako brána do INTERNETu (mezi STK a Národní knihovnou).

4. Bylo organizováno zálohování a realizováno zálohování serverů jak pod OS Novell Netware, tak pod OS UNIX.

5. Systém Aleph pro Alfa verzi (verze 3.2.4) byl nainstalován 29. června a ve dnech 29.6. - 1. 7. a dále 7.12. provedla firma Ex-libris proškolení systémového knihovníka a systémového manažera (základy práce se systémem, definování aplikace a údržba systému).

6. Školení aplikačních programátorů a uživatelů systému Aleph bylo v r. 1994 realizováno v souladu se smlouvou s firmou Ex-libris ve 3 čtyřdenních kurzech, přičemž pokračování se předpokládá v r. 1995:

a. OPAC a katalog. Školení 7 pracovníků proběhlo 3. - 6. 10. 1994. Bylo vysvětleno vyhledávání v OPAC (On line Public Access Catalog) a funkce katalogizačního modulu, včetně údajů o exemplářích.

b. Seriály. Školení 8 pracovníků proběhlo 21. - 24. 11. 1994. Byly probrány funkce modulu seriály

c. Akvizice. Školení 9 pracovníků proběhlo 12. - 15. 12. 1994. Byly vysvětleny funkce modulu akvizice seriálů a knih.

Během školení se ukázaly některé odlišnosti dosavadní praxe STK od postupů v systému Aleph, týkající se objednávek časopisů, konverze údajů o exemplářích a konverze hesláře STK. Problémy byly prostřednictvím lektorky předány odborníkům fy Ex-Libris k vyřešení.

7. Byly implementovány základní tabulky systému Aleph a na vzorcích dat byla odzkoušena konverze bibliografických dat z databáze Historický fond ze systému DASAT a z databáze Katalog ze systému DataFlex.

8. Základní školení uživatelů PC a školení zaměřené na konkrétní úlohy probíhalo jednak jako školení skupinové, jednak jako individuální školení pro 2-3 účastníky.

Bylo vyškoleno 15 uživatelů začátečníků (základy výpočetní techniky, používání textového editoru T602). 50 uživatelů bylo vyškoleno pro ukládání dat pro retrokonverzi katalogu a 5 pro kontrolu ukládaných záznamů. Pro práci s Polytematickým strukturovaným heslářem byli vyškoleni 4 pracovníci STK a pracovníci knihoven, ve kterých je heslář testován.

9. Do provozu byla uvedena linka zpracování neperiodik v části akvizice a jmenný popis s využitím systému DATAFLEX. Datová struktura je navržena jako převoditelná do systému Aleph.

10. Důležitou úlohou je retrokonverze tradičních katalogů do strojem čitelné podoby. V r. 1994 byla zahájena retrokonverze katalogu knih formou přepisu záznamů místního katalogu knih od r. 1978.

11. Data vzniklá v lince zpracování neperiodik, data z retrokonverze a data převedená ze zrušených dílčích databází (Přírůstkový seznam, Desideráta, Redukovaný katalog) se stala základem nové báze KATALOG v systému DATAFLEX, který bude využíván do doby, než bude Aleph plně osvojen. Dalším důvodem je nedostatečný počet licencí Aleph, který nedovoluje současný provoz a nutné experimentování.

V databázi bylo na konci r. 1994 80 000 záznamů, z toho 60 000 úplných (tj. 57 tis. z retrokonverze a 3 tis. z linky) a 20 000 neúplných z let 1978-94.

12. V tabulkové části A, tabulky 7.1 a 7.2 jsou uvedeny databáze provozované v STK. Převážná většina databází je provozována v systému DATAFLEX. Oproti r. 1993 se zvýšil počet databází na CD-ROM (z 9 na 16), provozovaných zatím v monorežimu na počítačích v obou studovnách.

13. Kritickým problémem zůstává nedostatečné personální zabezpečení úkolů vyplývajících z programu komplexní automatizace STK. Obzvláště závažný je problém správy sítě pod OS UNIX a zajištění funkce systémového manažera Aleph. Jedná se o problém obecný, plynoucí z nemožnosti dostatečného platového ohodnocení pracovníků, na nichž závisí bezporuchový provoz systémů, které jsou samy o sobě velmi nákladné a navíc spravují hodnoty, které lze jen velmi těžko vyčíslit.

6. Investiční výstavba

Nejzávažnějším problémem zůstává otázka výstavby nové budovy STK. V lednu r. 1994 byla vláda ČR seznámena s informací o stavu přípravy této akce a upozorněna na novou situaci vyplývající z odstoupení Úřadu průmyslového vlastnictví od úmyslu stavět spolu s STK budovu na Rohanském ostrově v Praze 8 - Karlíně. ÚPV přitom projevil ochotu bezúplatně převést příslušnou část stavebního pozemku na STK. Jelikož výstavba nové budovy STK v této lokalitě

by byla za nové situace velmi problematická, bylo zahájeno jednání o novém umístění STK, a to v areálu vysokých škol v Praze 6 - Dejvicích. Jednání s vedením VŠCHT a ČVUT se vyvíjí pozitivně.

V r. 1994 byla úspěšně realizována rekonstrukce spojená s opravou areálu depozitních skladů v Praze 4 - Písnici a zahájena byla rekonstrukce hal č. 1 a 2 v areálu depozitních skladů ve Lhotě u Dolních Břežan.

7. Výzkumné úkoly

V r. 1994 řešila STK dva výzkumné úkoly v rámci resortních výzkumných úkolů MŠMT (kat. II):

- Síť veřejných informačních služeb v oblasti vysokého školství a Akademie věd ČR,
- Databáze historického fondu knih STK z let 1718-1913 (2.etapa).

Výsledkem úkolu Síť veřejných informačních služeb byla studie, oponovaná 6. prosince 1994 a přijatá oponentním řízením jako podklad pro koncepční činnost a rozhodování zadavatele - Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy a doporučená k využití i v rámci Akademie věd ČR. Oponentní rada současně doporučila pokračovat v konkrétním rozpracování principů uvedených ve zprávě formou řešení jednotlivých účelových projektů a navíc iniciovat meziresortní jednání směřující k institucionálnímu zajištění koordinace veřejných informačních služeb.

Úkol Databáze historického fondu byl pokračováním úkolu zahájeného v r. 1993. Jedná se o práci velmi náročnou na kvalifikaci a kapacitu řešitelů i na kapacitu a přesnost pracovníků ukládajících data. Oponentura konaná 25. listopadu 1994 zhodnotila výsledky jako celospolečenský přínos pro badatelskou práci v oborech historie techniky a souvisejících přírodních věd i z hlediska historie a významu ČVUT a jeho předchůdců, kde z iniciativy a úsilí pedagogických sborů tento fond postupně vzniká. Práce na databázi je rozplánovaná do r. 1998. Její pokračování a dokončení je však závislé na získání mimorozpočtových zdrojů.

Úkol Technologie poloautomatické indexace dokumentů s použitím selekčních jazyků verbálního typu pro polytematické fondy, řešený pod označením I 096 v rámci programu Informatizace s podporou prostředků podle usnesení vlády ČR č. 124/91, byl ukončen k 31.12.1993 a vstoupil v r. 1994 do stádia realizace. Výsledný produkt - Polytematický strukturovaný heslář (PSH) byl oponentním řízením označen jako první český heslář schopný realizace v různých automatizovaných knihovnických systémech. Současně bylo doporučeno výsledný produkt (PSH - verze 0) ověřit v poloprovozním ověřovacím režimu v zájmu prověření programové a lexikální části v prostředí knihoven různého zaměření a různé velikosti.

Současně oponentura doporučila vytvořit v STK redakční pracoviště pro průběžnou údržbu a úpravu PSH a uložila vypracovat návrh organizačního zabezpečení dalšího rozvoje PSH a předložit jej do 30.4. odboru Státního informačního systému Ministerstva hospodářství.

Tyto závěry bylo možno zabezpečit pouze částečně, a to zejména z důvodu nedostatečného finančního krytí: Ověřovací provoz je zajištěn v STK a v 5 spolupracujících knihovnách (viz kap. 4.1 a 4.2), kde na ČVUT a UK Praha se ověřuje v rámci sítě knihoven těchto škol. Návrh organizačního zabezpečení dalšího rozvoje PSH byl předán MH ČR, avšak bohužel bez odezvy v podobě finančních prostředků, na oponentuře přislíbených. Vybudování koordinálního pracoviště v STK je ohroženo rovněž z důvodu nedostatku potřebného krytí, zejména co do mzdových fondů.